

ТУРИЗМ СОҲАСИДА ДАВЛАТ-ХУСУСИЙ ШЕРИКЛИК МЕХАНИЗМЛАРИНИ ҚЎЛЛАШНИНГ КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ

Саидов Уткир Уралбоевич

Туризмни ривожлантириш

илмий-тадқиқот институти тадқиқотчиси

Аннотация: Ушбу мақолада туризм соҳасида давлат ва хусусий секторлар ўртасидаги самарали ҳамкорликнинг концептуал асослари, аҳамияти, давлат-хусусий шериклиги (кейинги ўринларда ДХШ) орқали туризм инфратузилмасини яхшилаш, янги туристик йўналишларни яратиш ва мамлакатга кўпроқ туристларни жалб қилиш масалалари, шунингдек ДХШ механизмларини қўллашнинг назарий асослари кўриб чиқилади.

Калит сўзлар: Давлат-хусусий шериклик (ДХШ), сектор, концепция, стратегия, туризм инфратузилмаси, ДХШ механизмлари, ДХШ моделлари, туризм объектлари.

Ўзбекистонда туризм соҳасини ривожлантириш мақсадида мамлакат раҳбарияти томонидан бир қатор ислохотлар олиб борилмоқда. Сўнги йилларда амалга оширилган амалий чора-тадбирлар ва соҳани ривожлантиришнинг норматив-ҳуқуқий асосларини мустақамлашга қаратилган ҳаракатлар натижасида мамлакатга ташриф буюрувчи туристлар сони ҳамда кўрсатилаётган хизматлар сифати бирмунча ошди. Туризм инфратузилмаси йилдан-йилга замон талабларига мослаштирилмоқда.

Шунга қарамасдан, Ўзбекистонда туризм соҳани ривожлантириш борасида мавжуд туризм салоҳиятидан самарали фойдаланилмоқда деб бўлмайди. Модомики, мамлакатимизда 7000 дан ортиқ тарихий обидалар мавжуд бўлиб, бу кўрсаткич Ўзбекистонни ЮНЕСКО маълумотларига асосан дунёдаги тарихий обида ва туристик ресурсларга энг бой 10 та давлатнинг бирига айлантирди¹. Ушбу потенциалдан самарали фойдаланиш, туризмни Ўзбекистон иқтисодиётининг “драйвери”га айлантириш ҳамда туризм хизматлари экспортини 5 миллиард АҚШ долларига етказиш “Ўзбекистон 2030 стратегияси”нинг муҳим вазифаларидан ҳисобланади.

Маълумки, туризм соҳасини ривожлантириш нафарқат бир қатор соҳалар, балки бир неча секторларнинг ўзаро самарали ҳамкорлигини талаб қилувчи, мамлакатдаги ижтимоий-иқтисодий ҳамда сиёсий жараёнларга таъсирчан бўлган

¹ БМТ Тараққиёт дастури ахборотномаси №2 2007 й.

² <https://lex.uz/ru/docs/6600413>

комплекс жараён ҳисобланади. Ушбу жараёнда давлат ва хусусий секторнинг ўзаро ҳамкорлиги (ДХШ) нафақат туризм балки унга ёндош кўплаб соҳаларнинг ривожланишида муҳим ўрин тутди.

Дастлаб “давлат-хусусий шериклик” (ДХШ) тушунчаси ва унинг тарихига тўхталиб ўтсак. Ушбу тушунча халқаро миқёсда “Public-Private Partnership (PPP)” атамаси билан қўлланилади ҳамда унинг пайдо бўлишига XX асрнинг 50 йилларида таълим соҳасини давлат ва хусусий сектор иштирокида молиялаштиришга қаратилган лойиҳалар асос бўлиб хизмат қилган³.

Ушбу тушунчага кўплаб олимлар томонидан турлича таърифланади. Бугунги кунга қадар ДХШ тушунчасининг барча томонидан бир хил тан олинган таърифи мавжуд эмас. Бироқ, жаҳон миқёсидаги бир қатор илмий ва амалий ишларда қўлланиб келинаётган ҳамда умумийликка яқин бўлган таърифларни келтириб ўтиш лозим.

Жумладан, иқтисодчи олим В.Г. Варнавскийнинг таърифлашича ДХШ – бу давлат ва бизнес ўртасидаги институционал ва ташкилий ҳамкорлик бўлиб, икки томоннинг моддий ва номоддий ресурсларини ўзаро манфаатли шартномавий асосда бирлаштиришни назарда тутди. Бу кенг кўламли соҳаларда, жумладан, саноатнинг асосий тармоқларидан тортиб то илмий-тадқиқот ишлари ва жамоат хизматларини кўрсатишга қадар жамият учун муҳим бўлган лойиҳалар ва дастурларни бажариш мақсадида амалга оширилади⁴.

АҚШнинг Давлат-хусусий шериклик бўйича миллий кенгаши ижрочи директори Р. Норментга кўра, ДХШ — ҳар қандай даражадаги давлат тузилмаси ва хусусий сектор ташкилоти ўртасидаги шартномавий келишувдир. Ушбу келишув орқали ҳар икки секторнинг кўникма ва активлари жамоатчилик фойдаланиши учун хизматлар ёки объектларни яратиш мақсадида бир-бирини тўлдиради. Ресурслардан биргаликда фойдаланиш билан бир қаторда, ҳар бир томон потенциал хавфлар ва фойдани бўлишади⁵.

Америкалик профессор П. Розенаунинг тадқиқотлари шуни кўрсатадики, ДХШ ҳам бозорнинг, ҳам давлатнинг муваффақиятсизликларини олдини олишга қодир бўлган ҳуқуқий кооперация шакли сифатида пайдо бўлди ва ҳар икки томоннинг энг яхши жиҳатларини шундай уйғунлаштириши мумкинки, натижада синергетик ижобий таъсир юзага келади⁶.

Секторлараро шериклик муносабатларини асосий эътиборни иқтисодий жиҳатларга қаратган олим Т.В.Арцердир. У шерикликни икки гуруҳга бўлиб ўрганишни таклиф қилади. 1) Тред-юнионистик, яъни меҳнат муносабатлари нуқтаи назаридан. 2) Секторлараро, яъни жамиятдаги ижтимоий-иқтисодий муаммоларни ҳал қилишга қаратилган ўзаро шериклик. Олимнинг таъкидлашича, секторлараро шериклик бир тизим бўлиб, бу тизим миллий иқтисодиётни модернизация

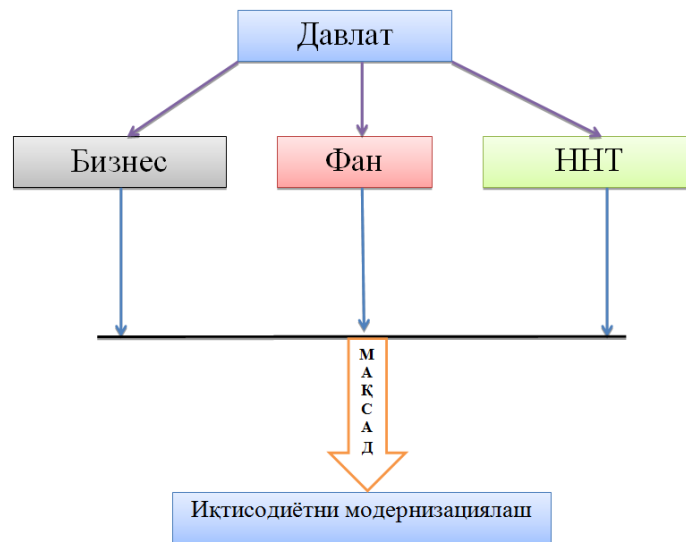
³ Морковской Е.И., Механизмы государственно-частного партнерства, Теория и практика // Учебник и практикум, Москва, «Юрайт», 2019 г., с.14.

⁴ Варнавский В.Г., Партнерство государства и частного сектора: форма, проекты, риски. Москва, Наука, 2010.

⁵ Norment, R. Fundamentals of Public-Private Partnerships (PPPs), 2007.; www.ncppp.org.

⁶ Rosenau, P. Public-Private policy partnerships // Cambridge, MA: MIT press, 2000.

қилишга қаратилиши лозим. Бунда қуйидаги элементларни алоҳида кўрсатиб ўтиш мақсадга мувофиқ⁷:

Расм 2 – Секторлараро шериклик системаси

Манба: Журнал “Проблемы современной экономики”, № 3 (39), 2011 г.

Шу ўринда алоҳида таъкидлаш жоизки, ДХШ, унинг асосий принцип ва механизмларини иқтисодий тармоқларида қўллаш масалалари бўйича мамлакатимизда кам сонли илмий-назарий изланиш олиб борилган. Н.Юсупов ва Ф.Карабаевлар ҳаммуаллифлигида 2013 йилда чоп этилган “Теория и практика государственно-частного партнерства”⁸ (Давлат ва хусусий сектор шериклиги назарияси ва амалиёти) номли ўқув модули, У.Жуманиёзовнинг уй-жой қурилиш соҳасини бошқаришда ДХШни қўллаш борасидаги тадқиқотларини⁹ мисол сифатида келтириш мумкин.

Кўриниб турганидек, юқоридаги тадқиқотлар туризм соҳасида энг самарали тарзда қўлланиши мумкин бўлган ДХШ механизмларини Ўзбекистон шароитида қўлланиши ва унинг самарадорлигини таъминлашни назарда тутмайди. Шунга қарамасдан бир неча илмий тадқиқотчилар бу борада изланишлар олиб бормоқда. Жумладан, Д.Мамаюсуповнинг “Legal framework for development of touristic potential based on PPP”¹⁰, Д.Ишанходжаевнинг “Ўзбекистон Республикаси туризм соҳасидаги ДХШнинг ҳозирги ҳолати”¹¹ ишлари кам сонли ишлардан ҳисобланади.

Мамлакатимизда “Ўзбекистон 2030” стратегияси изчил амалга оширилаётган бир пайтда, иқтисодий ва ижтимоий тармоқларга ДХШ принципларини жорий этиш, давлат ва нодавлат секторларнинг бу жараёндаги иштирокини янада кенгайтириш масалалари алоҳида аҳамиятга эга. Жумладан, туризм соҳасини

⁷Арцер Т.В. Социальное партнерство государства, бизнеса и некоммерческих организаций — основа инновационного развития России. Журнал “Проблемы современной экономики”, № 3 (39), 2011 г.

⁸Юсупов Н., Карабаев Ф. Теория и практика государственно-частного партнерства, Учебный модуль ТПП, Ташкент 2013 г.

⁹ Джуманиязов У.И. Совершенствование механизмов корпоративного управления в сфере жилищного строительства на основе государственно-частного партнерства: автореф., д-р экон. наук. Ташкент, 2018.

¹⁰ Д.Мамаюсуповнинг Legal framework for development of touristic potential based on PPP, Бюллетень науки и практики / Bulletin of Science and Practice <https://www.bulletennauki.com>

¹¹ Ишанходжаева Д.А. Ўзбекистон Республикаси туризм соҳасидаги давлат-хусусий шериклигининг ҳозирги ҳолати. Scientific journal of “International finance and Accounting”, Issue 3, June 2023, ISSN: 2181-1016

ривожлантириш фақатгина бир соҳа ёки ташкилотнинг саъйи-ҳаракатларига боғлиқ бўлмасдан жамиятдаги уч сектор давлат, хусусий сектор ва фуқаролик жамияти институтларининг ўзаро самарали шериклик муносабатларини ўрнатишига боғлиқ.

Ушбу тадқиқот давомида ДХШ тушунчасини туризм соҳасида қўллашнинг турли ёндашувлари ҳамда соҳа олимларининг бу борадаги қарашларига алоҳида тўхталиб ўтамиз.

Туризм соҳасига ДХШни қўллаш бўйича назарий тадқиқотлар ўтган асрнинг етмишинчи йилларида АҚШ ва Европада ривожлана бошлади. К.Ганн, Ф.Котлер, Л.Зендер, Ч.Карти каби олимлар туризм соҳасини ДХШ орқали ривожлантиришнинг илк назарияларини яратдилар. Уларнинг дастлабки назарияларида туризм соҳасининг ўзига хос хусусияти сифатида уни ривожлантиришнинг турли омилларга боғлиқлиги ҳамда ўзаро манфаатли ҳамкорликсиз уни ривожлантириш мумкин эмаслиги алоҳида таъкидлаб ўтилади¹². Мазкур соҳа бўйича изланишлар 1990 йилларнинг охирига келиб сон ва сифат жиҳатидан бирмунча кўпайди. Айниқса, 2005 йилдан сўнг олиб борилган тадқиқотлар туризм соҳасини айнан ДХШ орқали ривожлантириш анчагина ижобий самара беришини исботлаб берди. Кўплаб олим ва мутахассисларнинг таъкидлашича, 2008 йилда бошланган жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози жаҳон иқтисодиётининг деярли барча тармоқларини ДХШ тамойиллари орқали ривожлантириш масаласини кун тартибининг долзарб масалаларидан бирига айлантирди. Шу жумладан туризм соҳаси ҳам жамиятдаги секторларнинг ўзаро манфаатли шериклик алоқалари орқали жадал ривожлантирилди. Бунинг яққол самараси сифатида инқироз даврларида ҳам туристлар оқими муттасил равишда ошиб борди.

Кузатишларга асосланиб ДХШни туризм соҳасига жорий этиш бўйича олиб борилаётган илмий ишларни икки гуруҳга ажратиш мумкин:

- 1) ДХШни фақатгина давлат ва хусусий сектор ҳамкорлигига асослаб ўрганиш.
- 2) ДХШни давлат, хусусий сектор ва фуқаролик жамияти институтларининг ўзаро ҳамкорлигига асослаб ўрганиш.

Туризм соҳасида ДХШ тушунчаси И.С.Кабиров, И.И.Эзрет, Э.К.Бараблина, Г.К.Паскариу, К.Э.Силлигнакис, Ю.В.Кудрявцева, А.Т.Глеубердинова, Т.А.Лаврова ва бошқа олимлар томонидан таърифланган. Яъни, туризм соҳасида ДХШ – бу давлат ва хусусий сектор ўртасидаги туризм соҳасидаги долзарб муаммоларни бартараф этиш йўлидаги ўзаро манфаатли ва яқин ҳамкорликдир¹³.

Бошқа бир гуруҳ олимларнинг таъкидлашича, туризм соҳасидаги ДХШ – бу туризм соҳасини ривожлантириш орқали ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш мақсадида давлат, хусусий тадбиркорлар ва фуқаролар ўртасидаги ўзаро ишонч ҳамда самарадорликка асосланган ҳамкорликдир¹⁴.

Бизнинг фикримизча, туризм соҳасида ДХШ – бу туризмнинг соҳавий ва ҳудудий хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда, давлат, хусусий сектор ҳамда

¹² Clare A. Gunn "Public-private partnership in tourism", Oklahoma Tourism and Recreation Conference, 1976.

¹³ Kabirov I.S. "Theoretical aspect of public-private partnership in the sector of tourism", Economics. 2010.

¹⁴ Ezreth, "PPP and CPPP models for sustainable tourism development in Kerala tourism in Kerala", International journal of business and administration research review, Vol.2, Issue, Jan-March 2014.

фуқаролик жамияти институтлари ўртасидаги аниқ вақт давомида, аниқ лойиҳа доирасида туризм соҳасини ривожлантиришга қаратилган, ўзаро манфаатдорлик, тенглик, қонунийлик ва самарадорлик принципларига асосланган шериклик муносабатлари мажмуидир.

Туризм соҳасида ДХШ механизм ва тамойилларини қўллашда ҳар бир давлат олдида маълум бир муаммо ва тўсиқлар юзага келиши табиий ҳолат ҳисобланади. Шу нуқтаи назардан, бугунги кунда туризм соҳасини ривожлантиришда ДХШ механизм ва воситаларини қўллаш муаммолари бўйича бир қатор олимлар, жумладан, Э.А.Каменских, М.В.Якименко, М.С.Виленская, М.А.Кравченко ва бошқалар қатор тадқиқотлар олиб боришган. Масалан, М.В.Якименко ва М.С.Виленскаяларнинг таъкидлашича, туризм соҳасида ДХШ механизмларидан фойдаланиш бўйича қуйидаги муаммолар мавжуд:

1. Хусусий корхоналар фаолият эркинлигининг чегараланганлиги;
2. Худудларни ДХШ орқали ривожлантириш учун танланган худудлар туристик салоҳиятининг пастлиги;
3. Сармоядорлар томонидан сарфланган маблағларнинг ўзини қоплаш даражасининг пастлиги;
4. ДХШ лойиҳаларига бюджет маблағларининг жуда кам миқдорда ажратилиши;
5. Худудларда туризмни комплекс тарзда ривожлантириш дастурларининг етарли даражада эмаслиги ва бошқалар¹⁵.

Муаллифларнинг қайд этишича, юқоридаги муаммоларни бартараф этиш учун туризм кластерларм механизмини қўллаш мақсадга мувофиқдир.

Э.А. Каменских эса Россияда туризм соҳасига ДХШ принципларини жорий этишда учраётган муаммоларни икки қисмга ажратади: 1) ДХШнинг ҳуқуқий асосларини мустаҳкамлаш билан боғлиқ муаммолар. 2) ДХШ асосида амалга оширилувчи лойиҳаларни самарали тарзда молиялаштириш билан боғлиқ муаммолар¹⁶.

Юқоридаги каби муаммолардан келиб чиқиб, Ўзбекистонда туризм соҳасини ДХШ орқали ривожлантириш ишларига жиддий тўсиқ бўлаётган муаммоларни аниқлаш ҳамда уларни бартараф этиш йўллари топиш мазкур масалани концептуал жиҳатдан чуқур таҳлил этишни талаб қилади.

Туризм соҳасини ривожлантиришда нафақат давлат ва хусусий сектор, балки фуқаролик жамияти институтларининг ролини ошириш масалалари М.Запата, К.Сенг, Ю.В.Кудрявцева, Ш.Менон ва бошқаларнинг изланишларида кенг талқин этилган. Жумладан, К.Сенг Сингапурда туризм соҳасидаги ислохотларни қайта кўриб чиқишда ҳамда уни янада рақобатдош турмахсулотлар билан ривожлантиришда фуқаролик жамияти институтларининг ролини оширишга алоҳида эътибор қаратилганлигини эътироф этади¹⁷. М.Запата эса Испанияда

¹⁵ Якименко М.В., Виленская М.С. «Проблемы ГЧП в сфере туризма», Южный федеральный университет, Таганрог, Россия 2012 г.

¹⁶ Каменских Э.А. «ГЧП как эффективный метод взаимодействия по формированию и развитию кластера туристско-рекреационных услуг», Мир науки, выпуск 2 -2013 г.

¹⁷ Can Seng "State-Civil society relations and tourism: Singaporeanizing tourists, Touristifying Singapore", Journal of social issues in Southeast Asia/ Vol.20, No.2, 2005.

туризм соҳаси ривожланишини янада тезлаштириш мақсадида ҳукумат ташаббуси билан бу соҳада фаолият кўрсатувчи “гибрид ташкилотлар”, яъни давлат ташаббуси билан ташкил этилган нодавлат нотижорат ташкилотлари ривожлантирилганлигини таъкидлайди. Бундай ташкилотлар асосан хусусий сектор вакилларига инновацион ғоялар тақдим этиш, соҳадаги кадрлар малакасини ошириш ҳамда туристик маҳсулотлар истеъмочилари ҳуқуқларини ҳимоя қилиш билан шуғулланади. Уларнинг молиялаштирилиши давлат ва хусусий корхоналар томонидан йўлга қўйилган¹⁸.

Россиялик олим Ю.В.Кудрявцеванинг таъкидлашича, туризм соҳасидан олинган даромадлар тақсимланганда уларнинг 95 фоизи хусусий сектор ташкилотлари ҳиссасига, 5 фоизи эса давлат ташкилотлари ҳиссасига тўғри келади. Яъни давлатнинг туризм инфратузилмасини қўллаб-қувватлаш учун сарфлаган маблағлари ўзини қопламайди¹⁹. Шунинг учун ҳам давлат ва хусусий сектор ташкилотлари ўртасидаги шериклик муносабатларини янада ривожлантириш ҳамда туризм инфратузилмасини ривожлантириш ишларига хусусий сектор корхоналарини янада кенгроқ жалб этиш мақсадга мувофиқдир. Айнан шу нарса туризм соҳасини бошқаришга доир давлат сиёсатини ишлаб чиқишда эътибор берилиши лозим бўлган асосий жиҳатлардан бири ҳисобланади.

ДХШ механизмларини туризм соҳасини ривожлантириш учун қўллаш бўйича илк социологик тадқиқотлардан бири 2000 йилда Бутунжаҳон туризм ташкилоти (UNWTO) томонидан ўтказилган. Мазкур тадқиқотда ташкилотга аъзо 90 та давлатдан ўн мингга яқин респондентлар иштирок этган. Тадқиқот натижаларига мувофиқ, сўровномада иштирок этган туризм соҳасига алоқадор давлат, нодавлат ва хусусий ташкилотларнинг 98% туризм соҳасининг ривожланишида ДХШнинг ролини “жуда муҳим” ва “муҳим” дея таъкидлашган²⁰.

Бутунжаҳон туризм ташкилоти экспертларининг таъкидлашларича, туризм соҳасига ДХШ механизмларини қўллашнинг қуйидаги асосий сабаблари мавжуд²¹:

- Янги туризм маҳсулот ва хизматларини ривожлантириш зарурати;
- Ресурсларни самарали тарзда сафарбар этиш зарурати;
- Шериклар ўртасида нафақат молиявий балки қарорлар қабул қилиш борасидаги таваккалларни тақсимлаш зарурати;
- Соҳани ривожлантиришга қаратилган инновацион лойиҳалар ишлаб чиқиш ва самарали тажрибаларни ўзаро алмашиши зарурати;
- Лойиҳа иштирокчиларининг молиявий ҳолатидан келиб чиққан ҳолда молиявий ресурсларни йўналтириш лозимлиги ва ҳоказо.

ДХШ муносабатларининг концептуал асосларини ўрганиш жараёнида шунини аниқладикки, ушбу масалани Ўзбекистон миқёсида фундаментал тадқиқотлар

¹⁸ María José Zapata, C. Michael Hall “Public-private collaboration in the tourism sector: balancing legitimacy and effectiveness in local tourism partnerships. The Spanish case” *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*/ Vol. 4, No. 1, March 2012, 61–83

¹⁹Кудрявцева Ю.В. Государственно-частное партнёрство при формировании государственной политики в области туризма: российский и зарубежный опыт// *Вестник института Социологии*, 2012 г. Декабрь №5

²⁰ Quote by the World Tourism Organization Business Council report on Public-Private Sector Co-operation in Tourism, UNWTO, 2001.

²¹ The Travel & Tourism Competitiveness Report 2009. World Economic Forum, Geneva, Switzerland, 2009

ўтказиш, шунингдек, мазкур муносабатларнинг энг оптимал вариантларини илмий жиҳатдан асослаш ва амалиётга жорий этиш борасида ечимини кутаётган масалалар анчагина. Уларни ўз вақтида ижобий ҳал этишда чуқур фундаментал тадқиқотлар натижасида илмий асосланган таклифлар ишлаб чиқиш, бой хорижий тажрибани ўрганган ҳолда Ўзбекистонга мос механизм ва моделларни танлаш мақсадга мувофиқдир.

Ўзбекистонда ДХШ нинг қонуний асослари 2019 йилга келибгина мустаҳкамлана бошлади. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси “Давлат-хусусий шериклик тўғрисида”ги Қонуни²² қабул қилинди. Шунингдек, айнан шу йили Ўзбекистон Республикаси “Туризм тўғрисида”ги Қонуни²³ қабул қилинди ва унинг 6-моддасида ДХШни ривожлантириш туризм соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий йўналишларидан бири сифатида мустаҳкамлаб қўйилди.

Туризм соҳасида давлат ва нодавлат иқтисодий структуралар ўртасидаги ўзаро шериклик, авваломбор, мулкчилик муносабатларининг ҳуқуқий асосларини яратиш, давлат тасарруфидан чиқариш, солиқ ва божхона имтиёзларини бериш ҳамда хусусийлаштириш билан боғлиқ ҳолда ўрнатилади. Бунда асосий эътибор - иқтисодий секторда давлат улушини қисқартиришга қаратилади. Бу борада мамлакатимизда амалга оширилиши лозим бўлган масалалар талайгина. Соҳада олиб борилаётган ислоҳотларга қарамадан давлат ва хусусий сектор ўртасидаги ҳамкорликнинг ҳуқуқий ва иқтисодий механизмларини мустаҳкамлаш борасида ечимини кутаётган муаммолар мавжуд.

Таъкидлаш лозимки, туризм соҳаси ривожланган бир қатор хорижий давлатларда ДХШ механизм ва принципларини соҳани ривожлантириш мақсадида қўллашнинг концептуал асослари мустаҳкамланган ҳамда муттасил давом эттирилмоқда. Ўзбекистоннинг бой туризм салоҳиятидан янада самарали фойдаланиш учун ДХШни туризм соҳасига янада кенг жорий этиш бўйича илмий изланиш ва тадқиқотларни кенгайтириш ҳамда концептуал асосларини мустаҳкамлаш талаб этилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Travel & Tourism Economic Impact | World Travel & Tourism Council (WTTC), 2023.
2. БМТ Тараққиёт дастури ахборотномаси №2 2007 й.
3. Quote by the World Tourism Organization Business Council report on Public-Private Sector Co-operation in Tourism, UNWTO, 2001.
4. Морковской Е.И., Механизмы государственно-частного партнерства, Теория и практика // Учебник и практикум, Москва, «Юрайт», 2019 г., с.14.
5. Варнавский В.Г., Партнерство государства и частного сектора: форма, проекты, риски. Москва, Наука, 2010.
6. Norment, R. Fundamentals of Public-Private Partnerships (PPPs), 2007, : www.ncppp.org.

²² <https://lex.uz/acts/4329270>

²³ <https://lex.uz/docs/4428097>

7. Rosenau, P. Public–Private policy partnerships // Cambridge, MA: MIT press, 2000.
8. Clare A. Gunn “Public-private partnership in tourism”, Oklahoma Tourism and Recreation Conference, 1976.
9. Kabirov I.S. “Theoretical aspect of public-private partnership in the sector of tourism”, Economics. 2010.
10. Ezreth, “PPP and CPPP models for sustainable tourism development in Kerala tourism in Kerala”, International journal of business and administration research review, Vol.2, Issue, Jan-March 2014.
11. Can Seng “State-Civil society relations and tourism: Singaporeanizing tourists, Touristifying Singapore”, Journal of social issues in Southeast Asia/ Vol.20, No.2, 2005.
12. María José Zapata, C. Michael Hall “Public–private collaboration in the tourism sector: balancing legitimacy and effectiveness in local tourism partnerships. The Spanish case” Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events/ Vol. 4, No. 1, March 2012, 61–83
13. Каменских Э.А. «ГЧП как эффективный метод взаимодействия по формированию и развитию кластера туристско-рекреационных услуг», Мир науки, выпуск 2 -2013 г.
14. Якименко М.В., Виленская М.С. «Проблемы ГЧП в сфере туризма», Южный федеральный университет, Таганрог, Россия 2012 г.
15. Тлеубердинова А.Т. и др. Концептуальная модел государственно-частного партнерства в сфере туризма. Экономика: стратегия и практика, №1(16), 2021 г. / 64-80 с.
16. Юсупов Н., Карабаев Ф. Теория и практика государственно-частного партнерства, Учебный модуль ТПП, Ташкент 2013 г.
17. Джуманиязов У.И. Совершенствование механизмов корпоративного управления в сфере жилищного строительства на основе государственно-частного партнерства: автореф., д-р экон. наук. Ташкент, 2018.

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

